

ВІДГУК
офіційного опонента, кандидата філологічних наук, доцента
Тараса Дмитровича
про дисертацію

ЦОКОЛ
ОЛЕНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ

«Текстові стратегії української драматургії 1980 – 2010-х років»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за
спеціальністю 10.01.01 — українська література.

Актуальність обраної теми та її зв'язок з напрямками наукових досліджень

Рецензоване дослідження належить до праць пошукових, оскільки зреалізоване на широкому фактичному матеріалі й виконане у річищі новітніх досягнень науки про літературу. Об'єктом його верифікації є корпус драматичних творів чотирьох останніх десятиліть (загалом понад 40 авторів різних творчих генерацій).

Тема дисертації О. О. Цокол, безумовно, актуальна, авторка подає драматургічний процес з огляду на динаміку структурно-семантичних та художніх пріоритетів драматургічного письма досліджуваного періоду. Саме у цьому ракурсі подана до захисту дисертація є актуальною, суспільно й науково важливою, адже до цього часу не було спроб здійснити класифікацію текстових стратегій драматургії чотирьох останніх десятиліть.

У цьому контексті авторка дослідження справедливо підкреслює, що літературна практика митців 1980 – 2010-х років спричинила низку суттєвих зрушень у різних формально-змістових площинах літературно-драматургічного твору, що було простежено на основі вивчення категорій героя, жанру та архетипу. Саме така дослідницька позиція є визначальною в дисертації.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертація О. О. Цокол варто визнати завершеним фаховим дослідженням, достатньо теоретичним, зміст якого дає уявлення про його наукову новизну, яка виявляється насамперед у тому, що це, по суті, перша спроба визначити текстові стратегії сучасної української драматургії.

Робота О. О. Цокол скомпонована відповідно до мети, завдань, матеріалу дослідження, містить 166 стор. основного тексту й добре опрацьований список літератури (349 найменувань). Вступ і теоретичний

розділ продовжують три наступні, кожен з яких присвячено окремому поколінню.

Робота прикметна продуманою систематизацією в аналітичному опрацюванні матеріалів, ґрунтовністю опрацювання джерел літературної критики, системною сформованістю наукового стилю дисертантки, дослідницькою багатоаспектністю.

Структура дисертації відбиває послідовність розв'язання поставлених завдань на різних етапах дослідження. Зокрема, у першому розділі «Українська драматургія 1980 – 2010 років: культурний феномен і особливості наукової рецепції» обґрунтовано сутність поняття «текстова стратегія», досліджено співвідношення понять «авторська стратегія», «стратегія постановки», «стратегія сприйняття». За основу дослідниця використала теоретичні надбання новітнього французького театрознавця Патріса Паві. Але в той же час у визначенні поняття «драма» Олена Олександрівна послуговується найдавнішим класиком теорії Аристотелем. Авторка не оминає увагою й національну традицію драматичного письма, вводячи до аналізу й теоретичні праці щодо театрального мистецтва М. Воронного, І. Франка та Лесі Українки.

На схвальну оцінку заслуговує ґрунтовний теоретичний аналіз досліджень, котрі стали засадничими в розкритті рецептивного поля сучасної драми у критиці та літературознавстві.

Власне логіка наступних розділів дисертації – другого, третього і четвертого – спрямована на відображення тенденцій, динаміки, які простежуються в різних категоріях залежно від представленого покоління. Кожен розділ добре структурований, розбитий на ряд підрозділів, оформлення відповідає усталеним нормам.

У другому розділі «Ознаки «драматургії переходу» у творчості українських драматургів 1980-х років» здійснено аналіз змін у традиційній структурі драматичного тексту представників «нової хвилі». Особливої уваги заслуговує ґрунтовний аналіз фольклорних мотивів у п'єсах В. Шевчука та А. Вербеця, було окреслена оновлена тематика в драмі зазначеного десятиліття. Також авторка звертає увагу на існування тенденції до розвінчування ідеальних картин з позитивними радянськими героями, деміфологізації ідеального суспільства, що було підтверджено аналізом текстів (В. Шевчука, В. Канівця, О. Клименко, Ю. Рибчинського, Я. Стельмаха). Зокрема, дослідниця зосередилася на явищах інтертекстуальності, синкретизму в поезії драми. Після глибокого аналізу творів дисертантка виявила домінування християнських архетипів.

У третьому розділі «Психологізація та депсихологізація драми 1990-х років» Олена Олександрівна залучає до аналізу широкий матеріал – це твори А. Вербеця, Л. Демської, А. Дністрового, О. Миколайчука-Низовця, Неди Нежданої, О. Погребінської та ін., який було непросто зібрати з врахування відсутності належного збереження текстів. Авторка дослідила драматургію обраного десятиліття з цитуванням думок різних дослідників щодо періодизації. В одному з підрозділів здійснений глибокий аналіз жанрових

характеристик з ілюстрацією конкретними прикладами з сучасної драматургії.

Виклад четвертого розділу «Драма 2000-х років: ознаки еклектики та нової драматургічної єдності» дає потрібне уявлення про сучасний стан розвитку драматургії, про яку українському загалу відомо небагато. Прикметно, що з'являються нові прізвища, які не фігурували в попередні десятиліття. Відповідно, їхні твори були розглянуті вперше: «Три монології» К. Бабкіна, «Я прийшов» О. Драч, «Труп на кухні, або вагітна Лола» М. Вакула, «ЛПС» Павла Ар'є, «Стіна» О. Шниткіна, «Міміка» Л. Якимчук. У цьому розділі дослідниця ретельно простежила творчі імпульси та підходи драматургів до жанрових та інших експериментів. Особливо цікавим видалося спостереження над жанровою дифузією драми з прозою та лірикою. У цьому розділі, як і в попередніх двох, були виокремлені архетипні парадигми: Велика Матір, Батьківщина, Дитина, Аніма та Анімус, Самість та Тінь, Вогонь та Вода.

Активне послуговування дисертанткою якісними текстуальними прикладами сприяло переконливості та глибині здійснених висновків та спостережень. На всіх етапах дослідження, описаних у чотирьох розділах дисертації, зроблено узагальнення і висновки. Загальні висновки скорельовані зі змістом сформульованих у вступі завдань і матеріалами кожного з розділів.

Оцінка новизни й достовірності досліджень

Найбільш суттєвими і важливими здобутками, що характеризують новизну дисертації О. Цокол, є такі:

- розроблення й обґрунтування класифікації текстових стратегій сучасної української драматургії 1980-2010 рр.;
- доповнення реєстру письменницьких імен і творів, уведених у літературознавчий обіг, аналіз сучасних п'єс на основі архетипної критики, теорії поколінь та стратегій посттоталітарного драмописьма;
- розкриття жанрових та стильових модифікацій сучасної української драматургії;
- вдосконалення архетипної сфери сучасної української драматургії.

Особливої уваги заслуговує факт введення до аналізу не опублікованих та маловідомих вартісних п'єс драматургів, які з об'єктивних причин на сьогодні ще не отримали належного вивчення в літературному контексті кінця ХХ ст.

Матеріали дисертаційної праці пройшли достатню апробацію на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а теоретичні і практичні аспекти дослідження О. О. Цокол докладно висвітлила в значній кількості публікацій.

Ознайомлення з текстом автореферату дає змогу стверджувати, що в ньому відбито основні положення, зміст і висновки дисертаційної праці. Зміст автореферату та основні положення дисертації ідентичні.

Практичне значення отриманих результатів

Праця має значну наукову цінність, оскільки проаналізований у ній фактичний матеріал охоплює значний обсяг літературних явищ новітнього періоду і вводить у науковий обіг низку творів актуальної драматургії, у тому числі й тексти, які зберігаються в особистих архівах авторів. Робота може справити істотний вплив на подальше вивчення сучасної української драматургії і розвиток театрального мистецтва.

Результати дослідження мають безсумнівну практичну цінність при викладанні як нормативних дисциплін, так і спецкурсів у вищих навчальних закладах.

Дискусійні положення і зауваження

Загалом високо оцінюючи рецензовану дисертацію О.О. Цокол, привертаємо увагу до її окремих аспектів, що потребують уточнення, пояснення чи корекції.

Перше зауваження – можна було б залучити більшою мірою зарубіжний контекст - теоретичні праці про сучасну драматургію, тим паче, що в самому дослідженні застосований інтертекстуальний підхід також.

Друге зауваження – варто конкретніше було б з'ясувати, що нового, а що традиційного у виокремлених текстових стратегіях.

Крім того, недостатньо зрозуміло, за яким принципом відбувався відбір текстів для аналізу.

Звичайно, як завжди у випадках новаторського наукового підходу, у процесі читання виникає бажання де з чим посперечатися, щось заперечити, дещо докинути своє, проте дисертація достатньо аргументована й переконлива. Висловлені зауваження не знижують загального високого рівня роботи, мають характер побажань, робота має добрий фаховий рівень і після відповідного доопрацювання може бути рекомендована до видання у вигляді наукової монографії.

Загальний висновок

Дисертація Олени Олександрівни Цокол «Текстові стратегії української драматургії 1980 – 2010-х років» є самостійно виконаним і завершеним авторським науковим дослідженням актуальної літературознавчої проблеми.

Зміст роботи, логіка викладення тексту, наукові і практичні результати свідчать про глибокі теоретичні знання, володіння методами наукових досліджень, уміння розв'язувати складні наукові проблеми.

Таким чином, дисертація, автореферат і публікації відповідають загальним Положенням «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24 липня 2013 року за № 567 (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015), отже, її авторка, Олена Олександрівна Цокол

заслуговує на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за фахом 10.01.01 – українська література.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук, доцент,
народний депутат України,
голова підкомітету з освіти
Комітету Верховної Ради України
з питань науки та освіти
Т. Д. Кремінь

З повагою -

Тарас Кремінь

Підпис	<i>Т. Д. Кремінь</i>
підтверджую:	Керівник Управління кадрів Апарату Верховної Ради України
	<i>[Signature]</i>
« 13 » 06 2017	